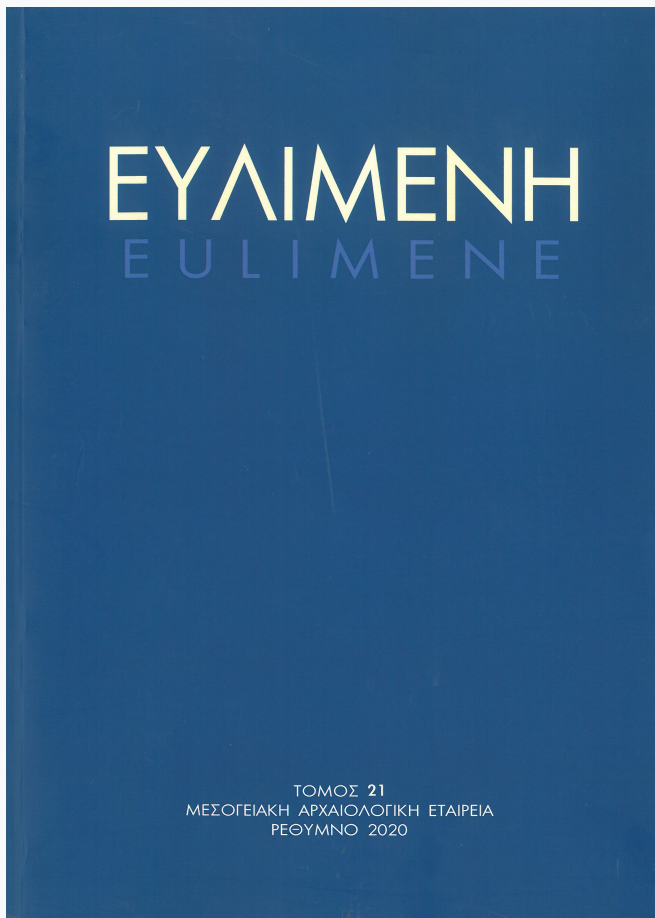

EULIMENE

Vol 21 (2020)

EULIMENE 21 (2020)

Too shameless, even for the gutters! Prostitutes in Tralleis

Angelos Chaniotis

doi: [10.12681/eul.32857](https://doi.org/10.12681/eul.32857)

ΕΥΛΙΜΕΝΗ

ΜΕΛΕΤΕΣ ΣΤΗΝ ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ,
ΤΗΝ ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΗ, ΤΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΠΥΡΟΛΟΓΙΑ

Τόμος 21
Μεσογειακή Αρχαιολογική Εταιρεία
Ρέθυμνο 2020

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Π. Μανουσάκη 5–Β. Χάλη 8
GR 741 00–Ρέθυμνο

Χατζηχρήστου 14
GR 117 42–Αθήνα

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ–ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Δρ. Νίκος Λίτινας (Ρέθυμνο)
Καθ. Μανόλης Ι. Στεφανάκης (Ρόδος)

ΒΟΗΘΟΙ ΕΚΔΟΣΗΣ

Δρ. Δήμητρα Τσαγκάρη (Αθήνα)
Δρ. Nicholas Salmon (London)
Μαρία Αχιολά (Ρόδος)

PUBLISHER
MEDITERRANEAN
ARCHAEOLOGICAL SOCIETY

P. Manousaki 5–V. Chali 8
GR 741 00–Rethymnon

Chatzichristou 14
GR 117 42–Athens

PUBLISHING DIRECTORS, EDITORS-IN-CHIEF

Dr. Nikos Litinas (Rethymnon)
Prof. Manolis I. Stefanakis (Rhodes)

ASSISTANTS TO THE EDITORS

Dr. Dimitra Tsangari (Athens)
Dr. Nicholas Salmon (London)
Maria Achiola (Rhodes)

ΕΥΛΙΜΕΝΗ
EULIMENE 2020
ISSN: 1108–5800

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ομ. Καθ. Πέτρος Θέμελης (Ρέθυμνο)
Ομ. Καθ. Νίκος Σταμπολίδης (Ρέθυμνο)
Ομ. Καθ. Alan W. Johnston (Λονδίνο)
Καθ. Mariusz Mielczarek (Łódź)
Καθ. Άγγελος Χανιώτης (Princeton)
Καθ. Μανόλης Ι. Στεφανάκης (Ρόδος)
Δρ. Ιωάννης Τουράτσογλου (Αθήνα)
Δρ. Νίκος Λίτινας (Ρέθυμνο)
Καθ. Αναγνώστης Αγγελαράκης (Adelphi)
Καθ. Σταύρος Περεντίδης (Αθήνα)
Καθ. François de Callataÿ (Paris)
Καθ. Maria Chiara Monaco (Potenza)
Δρ. Marco Fressura (Rome)
Δρ. Marco Vespa (Fribourg)

ADVISORY EDITORIAL BOARD

Em. Prof. Petros Themelis (Rethymnon)
Em. Prof. Nikos Stampolidis (Rethymnon)
Em. Prof. Alan W. Johnston (London)
Prof. Mariusz Mielczarek (Łódź)
Prof. Angelos Chaniotis (Princeton)
Prof. Manolis I. Stefanakis (Rhodes)
Dr. Ioannis Touratsoglou (Athens)
Dr. Nikos Litinas (Rethymnon)
Prof. Anagnostis Agelarakis (Adelphi)
Prof. Stavros Perentidis (Athens)
Prof. François de Callataÿ (Paris)
Prof. Maria Chiara Monaco (Potenza)
Dr. Marco Fressura (Rome)
Dr. Marco Vespa (Fribourg)

Η ΕΥΛΙΜΕΝΗ είναι ένα διεθνές επιστημονικό περιοδικό με κριτές που περιλαμβάνει μελέτες στην Κλασική Αρχαιολογία, την Επιγραφική, τη Νομισματική και την Παιπυρολογία εστιάζοντας στον Ελληνικό και Ρωμαϊκό κόσμο της Μεσογείου από την Υστερομινωϊκή / Υπομινωϊκή / Μυκηναϊκή εποχή (12^{ος} / 11^{ος} αι. π.Χ.) έως και την Ύστερη Αρχαιότητα (5^{ος} / 6^{ος} αι. μ.Χ.).

Η ΕΥΛΙΜΕΝΗ περιλαμβάνει επίσης μελέτες στην Ανθρωπολογία, Παλαιοδημογραφία, Παλαιοπεριβάλλον, Παλαιοβοτανολογία, Ζωοαρχειολογία, Αρχαία Οικονομία και Ιστορία των Επιστημών, εφόσον αυτές εμπίπτουν στα προαναφερθέντα γεωγραφικά και χρονικά όρια. Ευρύτερες μελέτες στην Κλασική Φιλολογία και Αρχαία Ιστορία θα γίνονται δεκτές, εφόσον συνδέονται άμεσα με μία από τις παραπάνω επιστήμες.

Παρακαλούνται οι συγγραφείς να λαμβάνουν υπόψη τους τις παρακάτω οδηγίες:

1. Οι εργασίες υποβάλλονται στην Ελληνική, Αγγλική, Γερμανική, Γαλλική ή Ιταλική γλώσσα. Κάθε εργασία συνοδεύεται από μια περίληψη περίπου 250 λέξεων στην αγγλική ή σε γλώσσα άλλη από εκείνη της εργασίας.
2. Συνομογραφίες δεκτές σύμφωνα με το *American Journal of Archaeology, Numismatic Literature*, J.F. Oates *et al.*, *Checklist of Editions of Greek and Latin Papyri, Ostraca and Tablets, ASP*.
3. Οι εικόνες πρέπει να υποβάλλονται σε μορφή αρχείου .jpg ή .tiff και σε ανάλυση τουλάχιστον 1,200 dpi (dots per inch) προκειμένου για γραμμικά σχέδια και 400 dpi για ασπρόμαυρες εικόνες (στην κλίμακα του γκρι). Όλα τα εικονογραφικά στοιχεία πρέπει να είναι αριθμημένα σε απλή σειρά.
4. Οι εργασίες υποβάλλονται ηλεκτρονικά στις ακόλουθες διευθύνσεις: litinasn@uoc.gr και stefanakis@rhodes.aegean.gr.

Είναι υποχρέωση του κάθε συγγραφέα να εξασφαλίζει γραπτή άδεια για την αναπαραγωγή υλικού που έχει δημοσιευτεί αλλού ή είναι αδημοσίευτο.

Οι συγγραφείς θα λαμβάνουν ανάτυπο της εργασίας τους ηλεκτρονικά σε μορφή αρχείου .pdf και έναν τόμο του περιοδικού.

Συνδρομές – Συνεργασίες – Πληροφορίες:

Μεσογειακή Αρχαιολογική Εταιρεία

Δρ. Νίκος Λίτινας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Τμήμα Φιλολογίας, Ρέθυμνο – GR 74100 (litinasn@uoc.gr)

Καθ. Μανόλης Ι. Στεφανάκης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών, Ρόδος – GR 85132

(stefanakis@rhodes.aegean.gr)

web: <http://www.eulimene.eu/>

EULIMENE is an international refereed academic journal which hosts studies in Classical Archaeology, Epigraphy, Numismatics, and Papyrology, with particular interest in the Greek and Roman Mediterranean world. The time span covered by EULIMENE runs from the Late Minoan / Sub Minoan / Mycenaean period (12th / 11th cent. BC) through to the Late Antiquity (5th / 6th cent. AD).

EULIMENE will also welcome studies on Anthropology, Palaeodemography, Palaeo-environmental, Botanical and Faunal Archaeology, the Ancient Economy and the History of Science, so long as they conform to the geographical and chronological boundaries noted. Broader studies on Classics or Ancient History will be welcome, though they should be strictly linked with one or more of the areas mentioned above.

It will be very much appreciated if contributors consider the following guidelines:

1. Contributions should be in either of the following languages: Greek, English, German, French or Italian. Each paper should be accompanied by a summary of about 250 words in one of the above languages, either in English or in other than that of the paper.
2. Accepted abbreviations are those of *American Journal of Archaeology, Numismatic Literature*, J.F. Oates *et al.*, *Checklist of Editions of Greek and Latin Papyri, Ostraca and Tablets, ASP*.
3. Illustrations should be submitted in .jpg or .tiff format of at least 1,200 dpi (dots per inch) for line art and 400 dpi for halftones (grayscale mode) resolution. All illustrations should be numbered in a single sequence.
4. Please submit your paper to: litinasn@uoc.gr and stefanakis@rhodes.aegean.gr.

It is the author's responsibility to obtain written permission to quote or reproduce material which has appeared in another publication or is still unpublished.

Offprint of each paper in .pdf format, and a volume of the journal will be provided to the contributors.

Subscriptions – Contributions – Information:

Mediterranean Archaeological Society

Dr. Nikos Litinas, University of Crete, Department of Philology, Rethymnon – GR 74100 (litinasn@uoc.gr)

Prof. Manolis I. Stefanakis, University of the Aegean, Department of Mediterranean Studies, Rhodes – GR

85132 (stefanakis@rhodes.aegean.gr)

web: <http://www.eulimene.eu/>

Περιεχόμενα
EYΛIMENH 21 (2020)

List of Contents
EULIMENE 21 (2020)

Περίληψεις / Summaries / Zusammenfassungen / Sommaires / Riassuntivi

Στέλλα Σπαντιδάκη – Μανόλης Ι. Στεφανάκης – Ιωάννης Π. Μπαρδάνης, Ο πολεμικός ροδιακός στόλος και τα υφάσματα του τυπικού εξοπλισμού του ναυτικού της ελληνιστικής Ρόδου1

Ioannis N. Bellas, Arrowheads from ancient Pella: A weapon as a tool or a tool as a weapon? 65

N. Vogeikoff-Brogan, The lamps from the sanctuary of Hermes and Aphrodite at Syme Viannou, Crete 101

Angelos Chaniotis, Too shameless, even for the gutters! Prostitutes in Tralleis..... 151

Κωνσταντίνος Ι. Χαλκιαδάκης, Σχόλια σε τιμητική επιγραφή από τη Λύττο..... 155

Βιβλιοκρισία – Book Review

Mariusz Mielczarek – Manolis I. Stefanakis, *Rhodes: The Ancient and Medieval Monuments in 1882-1884 and Count Karol Lanckoronski*. Warsaw: Institute of Archaeology and Ethnology of the Polish Academy of Sciences, 2019. 1 Τομ., 176 σελ., 106 φωτογραφίες. ISBN 978-83-953153-4-3 PL. **(Ευαγγελία Δήμα)** 159

Conference Review

“Pontic Region and Rhodes in Antiquity. Personal, Economic and Cultural Relations”, International Conference, Łódź, Poland, 11-12 December 2018
(Mariusz Mielczarek) 163

Περιλήψεις / Summaries / Zusammenfassungen /

Sommaires / Riassunti

Στέλλα Σπαντιδάκη – Μανόλης Ι. Στεφανάκης – Ιωάννης Π. Μπαρδάνης, Ο πολεμικός ροδιακός στόλος και τα υφάσματα του τυπικού εξοπλισμού του ναυτικού της ελληνιστικής Ρόδου, *EYAIMENH* 21 (2020), 1-64.

The Rhodian military fleet and the textiles of the standard equipment of the navy of Hellenistic Rhodes. The island of Rhodes is one of the Greek islands with the longest naval tradition and the Rhodian navy of the Hellenistic period was the most powerful Greek navy after the Athenian one. This paper presents the results of a research project, entitled HISTIA, studying the production, maintenance, and administration of a neglected area of research, namely the sails, rope and any textile equipment needed for the military ships of Rhodes. By focusing on this previously unstudied field of naval studies, this project, not only aims at breaching a significant research gap, but also establishes a new field of textile archaeology that studies textiles intended for the ships, bringing together the fields of ancient history, naval history, and textile archaeology.

Based on similar studies carried out for the Athenian navy, as well as research on the naval power of Rhodes, HISTIA project investigates evidence and research questions related to the types of ships used in Classical and Hellenistic Rhodes, the facilities of the Rhodian harbors, the maritime networks of Rhodes and the navy stations, and the ship's equipment in textiles and rope; the basic type of ship being the trireme, a significant source of information for the establishment of the requirements in textiles and rope were the naval catalogues of Piraeus listing the triremes and their equipment. The project also studies the materials required for this production, the possibility of local cultivation, as well as the trade of raw materials and finished products; similarly, the production process, information about workshops, workforce, as well as different trades necessary to meet the constant requirements of the navy in textiles and rope. Moreover, as was also the case in Athens, in Rhodes too this material required constant and specific maintenance in storehouses with special conditions in order to be safely stored and be useful for a long period of time.

Ioannis N. Bellas, Arrowheads from ancient Pella: A weapon as a tool or a tool as a weapon?, *EYAIMENH* 21 (2020), 65-100.

Αιχμές βελών από την αρχαία Πέλλα: ένα όπλο ως εργαλείο ή ένα εργαλείο ως όπλο; Οι αιχμές βελών τόξου αποτελούν ένα θέμα από το οποίο μπορεί κανείς να αντλήσει ενδιαφέροντα στοιχεία που αφορούν τη χρήση του τόξου γενικότερα. Από την πρωτεύουσα των αρχαίων Μακεδόνων, την Πέλλα, προέρχεται ένα σύνολο 50 αιχμών, το οποίο είναι ικανό για την εξαγωγή συμπερασμάτων που αφορούν σε όψεις της δημόσιας και ιδιωτικής ζωής των κατοίκων της. Στη συγκεκριμένη εργασία, αφού πρώτα παρουσιάζεται η τυπολογία και η κατανομή των αιχμών σε κατηγορίες, οι οποίες ερευνώνται ως προς την προέλευση και το χρονικό εύρος της χρήσης τους, στη συνέχεια γίνονται προσπάθειες ερμηνείας της παρουσίας τους. Σε μια περιοχή όπως η αρχαία Πέλλα, η οποία δεν πολιορκήθηκε και δεν λεηλατήθηκε κατά τη διάρκεια της ιστορίας της, οι ερμηνευτικές προσεγγίσεις της χρήσης των αιχμών οδηγούν στην αναζήτηση

πτυχών της ιδιωτικής ζωής των κατοίκων της: από το κυνήγι, την ασφάλεια και την προστασία τους και από την παρουσία μισθοφόρων, μέχρι την άσκηση των νέων στην τοξευτική στα γυμνάσια.

N. Vogeikoff-Brogan, The lamps from the sanctuary of Hermes and Aphrodite at Syme Viannou, Crete, *EYAIMENH* 21 (2020), 101-150.

Οι λύχνοι από το ιερό του Ερμή και της Αφροδίτης στη Σύμη Βιάννου, Κρήτη. Η παρούσα μελέτη εξετάζει το σύνολο των λύχνων που βρέθηκαν στο Κτήριο C-D του Ιερού του Ερμή και της Αφροδίτης στη Σύμη Βιάννου. Εκτός από λίγους λύχνους των ύστερων ελληνιστικών χρόνων, η πλειοψηφία των λύχνων χρονολογείται από τον 1^ο έως τον 3^ο αι. μ.Χ. Από τη μελέτη της εικονογραφίας δεν προκύπτει άμεση σύνδεση των διακοσμητικών θεμάτων τους με τη λατρεία των δύο θεοτήτων. Ελάχιστοι λύχνοι που χρονολογούνται στον 6^ο-7^ο αι. μ.Χ., βρέθηκαν κοντά στη πηγή στα ανατολικά του ανασκαφικού χώρου, συνδέονται με την κατασκευή σύγχρονου βυζαντινού ναϊδρίου, αλλά και με τη συνεχή ιερότητα του χώρου κατά τη χριστιανική περίοδο.

Angelos Chaniotis, Too shameless, even for the gutters! Prostitutes in Tralleis, *EYAIMENH* 21 (2020), 151-154.

Εξαιρετικά άσεμνο, ακόμη και για τους οχετούς! Πορνεία στις Τράλλεις. Μια νέα επιγραφή από τις Τράλλεις, σπάνιο δείγμα ρυθμίσεων για την προστασία της ηθικής, αναφέρει μέτρα κατά των εκπορνευομένων ανδρών και γυναικών. Σύμφωνα με τη συμπλήρωση που προτείνεται για ένα αποσπασματικά σωζόμενο χωρίο, οι νόμοι των Τράλλεων απαγόρευαν την παρουσία πορνών στις παρυφές των δρόμων, «ώστε η σεμνότητα της πόλης να μην ενοχλείται ούτε καν μέχρι τους οχετούς». Η συμπλήρωση αυτή στηρίζεται σε αρχαία κείμενα που συσχετίζουν τους οχετούς με ανηθικότητα. Αυτό το έντονα ρητορικό κείμενο χρησιμοποιεί το αίσθημα της αηδίας ως όπλο ηθικής καταδίκης.

Κωνσταντίνος Ι. Χαλκιαδάκης, Σχόλια σε τιμητική επιγραφή από τη Λύττο, *EYAIMENH* 21 (2020), 155-158.

Comments on an honorary inscription from Lyttos. This article reexamines an honorary inscription from Lyttos (*I.Cret.* I xviii 50), first published by the Italian archaeologist and epigraphist Federico Halbherr, without further comments. However, based on some stereotypical expressions and the drawing of the inscription, we could date it to the reign of Trajan and make some assumptions concerning the identity of the *protokosmos* mentioned in the inscription.

TOO SHAMELESS, EVEN FOR THE GUTTERS! PROSTITUTES IN TRALLEIS

A very interesting decree from Tralleis, prohibiting access to the sanctuaries and the gymnasium to οἱ ἐν κίμαιδείᾳ βιοῦντες, has been published recently by Hasan Malay, Mariana Ricl, and Davide Amendola, with an erudite commentary.¹ The decree targets passive homosexuality, as we may infer from the phrase πᾶσαν ἄρρητον ὕβριν πεπόνθασιν[ν] ('they have suffered every unspeakable lewdness', or 'violation of their honor'). ὕβρις is often used in connection with rape.² In this note, I am not concerned with the significance of this text for the study of attitudes towards homosexuality in Imperial Asia Minor, and more generally, for sexual morality, but with a fragmentary passage that has puzzled the editors.

The proposers of the decree remind of the city's high moral standards, by pointing to the treatment of prostitutes. The editors read:

ὁ δὲ δῆμος οὕτως ἔρρωτ[αι]
 πρὸς εὐκοσμίαν ὥστε καὶ τὰς ἐτ[αι]-
 20 [ρο]ύσας ἀπὸ τῶν ἐπ' ἀμφοδίῳ ἐλά[σαι]
 [ἀ]εὶ τόπων ἴνα μηδὲ μέχρῃς οὐ [τι δόξη]
 [τ]ὸ σεμνὸν ἐνοχλῆται τῆς π[όλεως].

They translate: 'the people are so enthusiastic about orderly behavior that they also always remove the women who work as prostitutes from the places on the streets lest not even until [a decision is reached] the virtue of the city be disturbed'.

In this reading, the measure to drive prostitutes away from οἱ ἐπ' ἀμφοδίῳ τόποι was a temporary one, pending future arrangements. There are problems with these restorations. First, ἐλά[σαι | ἀ]εὶ is an odd formulation; additionally, the restoration ἐλά[σαι] brings line 20 to a total of 28 letters, as opposed to 27 letters in line 19 and 26 letters in line 22. One should simply restore ἐλα[ύ|ν]ει.

More problematic is the idea that the city had only taken temporary measures – presumably, by means of a decree –, preventing prostitutes from offering their services on the streets, awaiting the passing of another, better decree. But there is also a linguistic problem. The proposed restoration does not account for the emphatic μηδέ ('not even'). Furthermore, to judge from the good photograph, the last letter of line 20 is not entirely preserved; only an upper left oblique stroke of an epsilon or a chi is preserved. Given the

¹ Malay, Ricl, and Amendola 2018.

² E.g. Todd 1993, 276–279.

context, that is, the removal of prostitutes ‘from the places adjacent to the gutters’ (ἀπὸ τῶν ἐπ’ ἀμφοδίῳ τήτων) –and not ‘from the streets’ (ἀμφοδα)–,³ I suggest restoring μηδὲ μέχρις ὄχ[ετῶν]. The syntagma μήτε μέχρι(ς) + word in the genitive, is quite common.⁴ In this restoration, the passage reads:

ὁ δὲ δῆμος οὕτως ἔρρωτ[αι]
 πρὸς εὐκοσμίαν ὥστε καὶ τὰς ἐτ[αι]-
 20 [ρο]ύσας ἀπὸ τῶν ἐπ’ ἀμφοδίῳ ἐλα[ύ]-
 [ν]ει τήτων ἵνα μηδὲ μέχρις ὄχ[ετῶν]
 [τ]ὸ σεμνὸν ἐνοχλῆται τῆς π[όλεως].

‘The people has such vigorous zeal towards good order that it even removes the prostitutes from the places adjacent to the sewers that flank the streets, so that the city’s sense of decency is not disturbed, not even as far as the gutters’.

If this restoration is correct, the decree then displays a feeling of moral disgust towards the prostitutes, who are not good even for the gutter. The importance of disgust as a medium used to stigmatize and marginalize individuals and groups has been discussed by David Lateiner and Dimos Spatharas in their introduction to an excellent collective volume on the feeling of disgust.⁵ In his study on the terminology of prostitution in ancient Greece, K. K. Kapparis has shown that prostitution is often associated with filth.⁶ Although the word ὄχετός usually has a neutral meaning, denoting any kind of channel or conduit, from the arteries of the human body to sewers,⁷ in the Imperial period it can also be associated with filth and bad smell. In his definition of ἀντίφρασις, that is, the ironical or sarcastic use of a word in order to signify its opposite, the grammarian Tryphon mentions ὄχετός as a euphemism for βόρβορος.⁸ When ὄχετός is used in the meaning of ‘sewer’ or ‘gutter’ (in urban contexts), it is occasionally characterized as βόρβορος or ἀκάθαρτος, and this probably reflects the common experience of city dwellers. Artemidoros, for instance, mentions an athlete who dreamt of ‘a channel of water filled with dung and filth’ (ὄχετὸν ὕδατος ἔμπλεων κόπρου καὶ βορβόρου).⁹ The negative usage of ὄχετός is attested abundantly in the works of early Christian authors. For instance, John Chrysostom compares the wicked man with a corpse: ‘the corpse stinks for ten days, whereas he [the wicked man] exhales foul odor throughout his life, and his mouth is filthier than the sewers’ (ὄχετῶν ἀκαθαρότερον).¹⁰ In his attack against the Karpokratians, Epiphanius of Salamis compares

³ Cf. the expression ἀμφοδικὰ ὕδατα in *SEG* XLVIII 743 = *I.Beroia* 41(c. AD 100–150); it refers to water in gutters, not in streets. On ἀμφοδον = ‘street’, see du Bouchet 2008, 58–60; Ficuciello 2008, 56–64; but the word may designate an urban space consisting of clusters of houses; see Saba 2008.

⁴ E.g. Chariton 8.1.16: μὴ κεκοινωνηκέναι δὲ αὐτῷ μηδὲ μέχρι φιλήματος, Galen III 792.10 ed. Kühn: μηδὲ μέχρι τῆς ἀρχῆς; Eusebios, *Demonstratio evangelica* 3.5.76: μηδὲ μέχρι δευτέρου χιτῶνος.

⁵ Lateiner and Spatharas 2017, 23–35. See also Spatharas 2021.

⁶ Kapparis 2011, 227.

⁷ E.g. Plato, *Timaios* 77c8: οἶον ἐν κήποις ὄχετούς; Aelian, *De natura animalium* 17.44: ὄχετός ... καθαροῦ ὕδατος; Galen, *Ars medica* 1.341.12–13: τὰ δ’ εἰς αὐτοὺς ἦκοντα τῶν ἀγγείων οἶον ὄχετοὶ τινὲς εἰσιν.

⁸ Tryphon, *Peri tropou* 2.15: ὅταν πτωχὸν πλούσιον καλῶμεν καὶ τὴν χολὴν γλυκεῖαν καὶ τὸν βόρβορον ὄχετόν. On *antiphrasis*, see Quintilian, *Institutio oratoria* 8.6.57; 9.2.47.

⁹ Artemidoros, *Oneirokritika* 5.79.

¹⁰ John Chrysostom, *PG* 57.349.13–15: ὁ μὲν γὰρ δέκα ὄδωδεν ἡμέρας· οὗτος δὲ ἅπαντα τὸν βίον δυσωδίας ἀποπνεῖ, στόμα ἔχω ὄχετῶν ἀκαθαρότερον. Ἀκάθαρτος ὄχετός also in *PG* 58.660.23; 58.751.11–12; 64.19.32–33.

the disclosure of their actions with the opening of a sewer (ὄχετός) that would let out a terrible stench: ‘again, I am afraid to say what sort of actions, or I might uncover a trench like a hidden sewer, and some might think that I am causing the blast of foul odor’ (1.274.5: ποίαν δέ πράξιν δέδια πάλιν εἰπεῖν, μὴ βορβόρου δίκην κεκαλυμμένου ὄχετον ἀποκαλύψω καὶ τισι δόξω λοιμῶδους δυσσομίας ἐργάζεσθαι τὴν ἐμφόρησιν; translated by Frank Williams).¹¹

Interestingly, John Chrysostom explicitly associates prostitutes with ὄχετοί. In one of his homilies (PG 60.626.33–35) he castigates people who turn to prostitutes: ‘leaving the clean source of water, you run to the sewer; for the body of the prostitute is a sewer of filth’ (καὶ τὴν πηγὴν ἀφέντες τὴν καθαρὰν, ἐπὶ τοῦ βορβόρου τὸν ὄχετον τρέχετε. Ὅτι βόρβορος τὸ τῆς πόρνης σῶμα).¹²

Although ὄχετός does not always mean ‘gutter’, the aforementioned evidence shows that it can be associated with filth. The decree from Tralleis is highly rhetorical. Its author starts with reminding citizens of the moral traditions of the city (lines 7–18): ‘whereas the people have always revered the prudent and just conduct of our fathers, who adorned the city with pure laws and customs, and whereas due to the shamelessness many offensive things are attempted now, so that the ones who cannot even conceal that they have suffered every unspeakable insult do not keep away neither from the sanctuaries nor from the gymnasia, but as if no basins for lustral water nor laws are set up, they force their way into places wherever it is not good nor proper for them to be seen’ (ἐπεὶ τὴν σῶφρονα καὶ δικαίαν ἀγωγὴν | ὁ δῆμος ἀεὶ τετείμηκεν τῶν πατέρω[ν] | ἔν τε νόμοις καὶ ἔθεσιν καθαροῖς δια|κεκοσμηκότων τὴν πόλιν· πολλὰ δὲ νεώτερα δι’ ἀναισχυντίας τε|τόλμηται, ὥστε μῆτε τῶν ἱερῶν μῆτε τῶν γυμνασίων ἀπέχεσθαι τοὺς οὐδὲ λαθεῖν δυναμένους ὅτι πᾶσαν ἄρρητον ὕβριν πεπίνθασιν[ν], | ἄλλ’ ὡς μῆτε περιραντηρίων μῆτε | νόμων κειμένων εἰσβιάζονται | ὅπου μὴ καλὸν μηδὲ ὄσιον αὐτοῦ[ς] | ὀρᾶσθαι; translated by H. Malay, M. Riel, and D. Amendola, modified).

The image of ‘purity’ explicitly mentioned at the beginning of the text, with reference to the pure laws and customs (νόμοις καὶ ἔθεσιν καθαροῖς) and implicitly alluded to by the reference to the lustral basins (περιραντηρίων) is contrasted with the image of filth that one associates with the gutters on the sides of the streets (ἀμφόδια) and the sewers (μηδὲ μέχρις ὄχ[ετῶν]). With the arousal of disgust –a common strategy of social stigmatization–, the author of the decree seeks to elicit the moral condemnation of prostitutes and passive homosexuals.

BIBLIOGRAPHY

du Bouchet, J. (2008) Les noms de la rue en grec ancien, in P. Ballet, N. Dieudonné-Glad, and C. Saliou (eds.), *La rue dans l’Antiquité: définition, aménagement et devenir, de l’Orient méditerranéen à la Gaule*, Rennes, 57-61.

See also PG 58.646.44–47: οὐκ ἂν τις ἀμάρτοι, τὰ μὲν στόματα τῶν πολλῶν τῶν ἐν ἀγοραῖς συρομένων καὶ πρὸς τὰ βιωτικὰ λυσσώντων, βορβόρου τινὸς ὄχετοῖς παραβάλλων.

¹¹ See also John Chrysostom, PG 58.646.46: βορβόρου τινὸς ὄχετοῖς; 49: βορβόρου τινὸς ... ὄχετούς; 61.381.11–16: ὅταν γλώττα μεθύη, καὶ κυνείων κρεῶν ἀκαθαρτοτέραν σιτῆται τράπεζαν, αἰμοβόρος γενομένη, καὶ προχέουσα βόρβορον, καὶ ἀμάρτας ὄχετον τὸ στόμα ποιῆ, μᾶλλον δὲ καὶ πολὺ ταύτης βδελυρώτερον.

¹² Cf. Germanus, Homily 5, p. 249.21–24: νῦν δέ, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς τριγέροντας, ἡ τοιαύτη τῆς γλώττης ἔρπει πορνεία καὶ ὁ τοῦ τοιοῦτου μολύσματος ὄχετός ἐπὶ πᾶσαν ἐκχεῖται τὴν πόλιν δίκην ὑπονόμων τινῶν. The association of prostitution and filth (βόρβορος) is very common in Christian authors, esp. John Chrysostom; e.g., PG 59.28.54–58; 62.307.8–11; see also Gregory of Nyssa 46.125.43–46; Epiphanius, *Panarion* 1.299.22–23; Asterios, *Homily* 12.17.16–20;

- Ficuciello, L. (2008) *Le strade di Atene*, Athens/Paestum.
- Kapparis, K. K. (2011) The Terminology of Prostitution in the Ancient Greek World, in A. Glazebrook and M. M Henry (eds.), *Greek Prostitutes in the Ancient Mediterranean, 800 BCE–200 CE*, Madison, WI, 222–255.
- Lateiner, D. and D. Spatharas (2017b) Introduction: Ancient and Modern Modes of Understanding and Manipulating Disgust, in D. Lateiner and D. Spatharas (eds.), *The Ancient Emotion of Disgust*, Oxford, 1–42.
- Malay, H., M. Riel, D. Amendola (2018) The City of Tralleis Combats Immorality: Measures Taken Against οἱ ἐν κίμαιδείᾳ βιοῦντες in a New Civic Decree, *Epigraphica Anatolica* 51, 91–97.
- Saba, S. (2008) Ἄμφοδα in Hellenistic Times: Urban Planning and Philological Interpretation, *L'Antiquité Classique* 77, 79–90.
- Spatharas, D. (2021) Projective Disgust and its Uses in Ancient Greece, in A. Chaniotis (ed.), *Unveiling Emotions III. Arousal, Display, and Performance of Emotions in the Greek World*, Stuttgart, 33–73.
- Todd, S. C. (1993) *The Shape of Athenian Law*, Oxford.

Angelos Chaniotis
Institute for Advanced Study
Princeton, New Jersey, USA
achaniotis@ias.edu